

vliegboten werden van augustus '36 af (na Colijns besprekingen te Londen dus) besteld; er werden er 30 in Duitsland gebouwd, 7 in licentie bij de Aviolanda-fabriek te Papendrecht – daar waren in mei '40 nog 24 in bestelling. Er werd evenwel in '38 ook overwogen, Amerikaanse vliegboten aan te schaffen: *Catalina's*, welke de *Consolidated*-fabrieken binnen vier maanden hadden kunnen gaan leveren – voor die Amerikaanse toestellen was evenwel geen geld beschikbaar.

Behalve vliegboten schafte de MLD in de tweede helft van de jaren '30 ook torpedovliegtuigen aan, nl. de Fokkers T-VIII W (bedoeld als aanvulling op eerder ontvangen, verouderde Fokker-toestellen) – besteld werden er in totaal 24; daarvan waren in mei '40 nog maar 11 afgeleverd, die alle in Nederland bleven.

Na mei '40 moest de MLD al zijn bestellingen in Amerika plaatsen. Wij vermeldden reeds dat bij het uitbreken van de oorlog in de *Pacific* 31 *Catalina*-vliegboten ontvangen waren (4 zouden nog volgen) en van die 31 waren 25 in gebruik gesteld. Ook 48 *Ryan*-lestoestellen arriveerden op tijd maar de 80 bestelde *Douglas*-torpedovliegtuigen bleven ontbreken.

Wat nu het gebruik van al deze toestellen betreft: de *Dorniers* en *Catalina's* waren gedacht als lange-afstand-verkenner waaraan de vloot bij uitstek behoefte had; zij konden evenwel ook een beperkte hoeveelheid bommen meenemen. Een nadeel was dat hun defensieve bewapening zwak was: een licht kanon en enkele lichte mitrailleurs; dat was onvoldoende om zich tegen de snelle en wendbare Japanse *Zero*-jagers te verdedigen.¹

Uit de verkennende taak van de vliegboten (behalve de nieuwe *Dorniers* en *Catalina's* had de MLD in '40-'41 nog 10 oudere *Dorniers* in gebruik) was voortgevloeid dat op tal van plaatsen in de archipel kleine steunpunten voor de MLD waren ingericht; hoofdzakelijk waren dat benzinedepots, maar bij sommige van die depots bevonden zich schuilplaatsen. Morokrengangan was het grootste vlieggkamp gebleven – kleinere bevonden zich in Tandjong Priok, bij Pontianak, Balikpapan en Tarakan (op en bij Borneo), op het Meer van Tondano, dicht bij Menado (op Celebes), op het Tobameer op Noord-Sumatra, en op het eiland Ambon.

Wij weten niet precies in welke periode al die aanvullende vlieggkam-

¹ Aan eigenlijk al volledig verouderde Fokker-toestellen bezat de MLD nog 10 watervliegtuigen-bommenwerpers. Er waren tenslotte 9 kleine boordvliegtuigen-verkenner; die toestellen konden aan boord van de 'Java' en de 'De Ruyter' meege-
nomen worden.